

Arne Nilsson

RSDAP:s Program och stadgar från 1903

[Artikeln följs av kritiska kommentarer, som främst rör programmet, men även tar upp stadgarna. *Martin F / Red*]

De ryska socialdemokraterna (RSDAP) genomförde sin andra kongress i juli och augusti 1903. På kongressen fanns representanter för 25 erkända socialdemokratiska organisationer. Bland de två viktigaste frågorna som behandlades var antagandet av program och stadgar. Kongressen är nog mest känd som den kongress där partiet delade upp sig i två flyglar: bolsjeviker och mensjeviker. En av de stora stridfrågorna var stadgarna. Men först till parti-programmet, som antogs utan några allvarliga meningsmotsättningar. För bolsjevikerna kom partiprogrammet att gälla till efter maktövertagandet i oktober 1917 och ändrades på den åttonde partikongressen, som genomfördes i mars 1919.

Den första delen av programmet innehåller en allmän beskrivning av kapitalismen och att uppgiften är ”att ersätta de kapitalistiska produktionsförhållandena med socialistiska”. För att detta skall vara möjligt behövs det ett socialdemokratiskt parti. I programmet skrivs:

En nödvändig förutsättning för denna sociala revolution är proletarietets diktatur, dvs. proletarietets erövring av en sådan politisk makt som gör det möjligt att undertrycka allt motstånd från exploatörerna.

Här saknas hur proletarietet demokratiskt utövar sin makt. Endast att de tidigare exploatörernas motstånd skall undertryckas. Inte heller framgår det om dessa exploatörer skall behandlas godtyckligt eller om det skall finnas ett juridiskt regelverk som rättesnöre. Det framgår inte heller hur de tidigare exploatörerna skall behandlas om de inte gör motstånd. Som den framtida historien visar blev termen proletarietets diktatur det slagträ som Lenin och därefter Stalin använde sig av för att med oinskränkt makt och våld bekämpa sina politiska och ideologiska motståndare.

Vid den här tiden var Ryssland ett agrart samhälle där mer än 80 % av befolkningen levde på landsbygden. Kapitalism hade förvisso gjort sitt intåg inom jordbruket, men den överväldigande delen av bönderna brukade under skiftande förutsättningar den egna jorden. Därför blir det fel när programmet påstår att i Ryssland har ”kapitalismen redan blivit det dominerande produktions sättet”. Med tanke på den formuleringen borde den viktigaste uppgiften ha varit att störta kapitalismen och börja bygga ett socialistiskt samhälle. Men uppgiften ställs inte på det viset. I stället pekas ”tsarregimens autokrati” ut som ”den mest illvilliga fienden till proletarietets strävan efter frihet”. Slutsatsen av detta blir: ”Därför tar det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet som sin mest omedelbara politiska uppgift störtandet av tsarregimernas autokrati och dess ersättande med en demokratisk republik”, som kännetecknas av fullständiga demokratiska fri- och rättigheter med allmänna och hemliga val till en lagstiftande församling och till lokala församlingar med omfattande lokalt självstyre. Kravet på en lagstiftande församling är centralt för bolsjevikerna ända till efter maktövertagandet i oktober 1917. Då bolsjevikerna endast fick 25 % av rösterna i valen till den lagstiftande församlingen i slutet på 1917 upplöste bolsjevikerna densamma.

Nästa avsnitt handlar om krav som avser förbättringar för arbetarklassens villkor. Bland de viktigaste kraven finns åtta timmars arbetsdag och en veckovila på minst 42 timmar. Barn- och kvinnoarbete regleras och arbetsgivarna åläggs ett ansvar för arbetarnas hälsa. Krav på pensions- och arbetsskadeförsäkring reses.

Sista delen av programmet behandlar situationen på landsbygden. Kärnan är att bönderna skall erhålla ägande- och dispositionsrätt till den mark som de brukade.

Sammanfattningsvis kan konstateras att programmet står för ett genomförande av den demokratiska revolutionen. En borgerlig utveckling har påbörjats genom industrialiseringen i en del större städer och avseende landsbygden pekar programmet för genomförandet av den borgerliga revolutionen genom att bönderna blir ägare till den mark de brukar. En del jord-egendomar blir kvar i händerna på adeln. Kapitalismen beskrivs i allmänna termer och en beskrivning av socialismen och vägen dit lyser med sin frånvaro, men detta skall inte ses som någon kritik med tanke att Ryssland vid denna tidpunkt var ett utpräglat bondesamhälle.

Förslag till stadgar för partiet hade utarbetats av en kommission, som inte kunde lämna ett gemensamt förslag utan två förslag presenterades. Det var Lenins och Martovs förslag som stod mot varandra då det gällde kraven på medlemskap vilket beskrevs i stadgarnas första paragraf. Martovs förslag enligt protokollet från den 22:a sessionen (S22) hänvisar till de antagna stadgarna och löd:

En medlem i det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet är den som godtar partiets program, stöder partiet ekonomiskt, och **regelbundet ger det sitt personliga stöd under ledning av en av dess organisationer.** (MS3:1, min fetstil)

Lenin var mycket missnöjd den formuleringen. Hans alternativa förslag löd:

Som partimedlem anses envar, som godkänner dess program och stöder partiet såväl med materiella medel som med **personlig medverkan i en av partiorganisationerna.**(LFB:21, min fetstil)

Skillnaden mellan de två förslagen framgår av den text som är markerad med fetstil. Lite beroende på hur man väljer att tolka de olika citaten kan skillnaden bli avgrundsdjup eller i det närmaste försumbar. För den som tar Lenins parti blir det väsentligt att lyfta fram hans explicita krav på **”personlig medverkan i en av partiorganisationerna.”** De som tar Martovs parti kan påpeka att när en medlem stödjer partiprogrammet, betalar medlemsavgift och **”regelbundet ger det sitt personliga stöd under ledning av en av dess organisationer”**, är detta i det närmaste liktydigt med att man deltar i en partiorganisation.

Lenin ställer problemet lite annorlunda. Det handlade om **ledning**. Lite retoriskt frågar han:

Första paragrafens idé framträder endast genom att ställa frågan: *kan partiets organ i praktiken genomföra sin ledning av partimedlemmar, som inte tillhör någon av partiorganisationerna?* (LFB:21, kursiv i originalet, min fetstil)

Lenin menar givetvis att detta är omöjligt. Jag menar att detta borde var fullt möjligt. Om man ställer sig **”under ledning av en av dess [partiets] organisationer”** så har man godtagit att *”partiets organ i praktiken[kan] genomföra sin ledning av partimedlemmar”* utan dessa är formellt tillhör *”någon av partiorganisationerna”*.

Det som skymms av den beskrivna motsättningen mellan Martovs och Lenins förslag är **hur** partiets **ledning** skall genomföras; med andra ord vilka rättigheter och skyldigheter hade ledningen respektive medlemmarna. Trotskij, som på kongressen stödde Martovs förslag, hade sina dubier. Som en kommentar till Lenins metoder skrev Trotskij 1904:

Som vi ska se senare leder dessa metoder i partiets interna politik till att partiorganisationen (den politiska partimaskinen) först ersätter partiet som helhet, därefter ersätter centralkommittén organisationen, slutligen ersätter en enda 'diktator' centralkommittén. (TPU:38)

Tyvärr blev Trotskij sannspådd om stadgarna och konsekvenserna av Lenins partiteori. Till bilden hör att Trotskij senare tog avstånd från detta synsätt.

Enligt Carr så handlade denna motsättning om Lenins uppfattning att partiet skulle vara en disciplinerad och centraliserad organisation bestående av yrkesrevolutionärer, medan Martov vill ha ett bredare parti. (C1:18-19)

Det bör även uppmärksammas att partiet hade tämlig tungrodd central organisation bestående av ett partiråd, en centralkommitté och en redaktion för partiets tidning. De olika organen hade olika uppgifter med partirådet som högsta instans, men där två av partirådets fem medlemmar utsågs av centralkommittén och två av redaktionen för tidningen.

Resten av stadgarna antogs utan större meningsmotsättningar.

Den majoritet som hade stött Martovs förslag gällande stadgarnas första paragraf förvandlades till en minoritet under den fortsatta kongressen när ett flertal personer blev nedröstade och i vredesmod lämnade kongressen. Detta medförde att Lenin och hans gruppering kom i majoritet när partiråd, centralkommitté och redaktion för tidningen skulle väljas och detta utnyttjas maximalt och spädde på den förbittring som redan fanns mellan de olika grupperingarna. Men Lenin och hans anhängares framgångar på kongressen var snart bortblåsta och mensjevikererna med Martov och Plechanov i spetsen hade snart tagit kommandot i de tre centrala organ.

20201103

AN

KÄLLOR

[MP3] [Program för Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti \(RSDAP\)](#)

[MS3] [Organisatoriska regler för Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti](#) (RSDAP:s stadgar)

[LFB] [Ett steg framåt, två steg tillbaka](#) (bok från 1904 där Lenin diskuterar 2:a kongressen)

[TPU] [Våra politiska uppgifter](#)

[C1] Edvard Hallett Carr, [Ryska revolutionen 1917-23, del 1](#), Bo Cavefors, Stockholm 1970 (kap. 2, "Bolsjeviker och mensjeviker" i utdraget på marxistarkivet)

Kritiska kommentarer till ovanstående

av Martin F

I det stora hela är redogörelsen för debatten kring program och stadgar på RSDAP:s 2:a kongress OK. Dock anser jag att AN på ett par viktiga punkter är ute på hal is och i sin kritik hamnar fel. Det är dessa som jag tänker kommentera här. Det gäller främst kritiken mot programmets syn på kapitalismen i Ryssland och de revolutionära perspektiv och uppgifter som programmet formulerar utifrån detta. Här ges också en hel del lästips för att djupare tränga in i frågeställningarna om jordbruket under olika faser av den kapitalistiska utvecklingen.

Jag tar dessutom upp AN:s kritik mot programmets hänvisning till "proletariatets diktatur" som jag menar är i stort sett irrelevant i sammanhanget. Slutligen kommenteras en del av skrivningarna om stadgarna.

Programmet

Om kapitalismen i Ryssland

AN skriver:

Vid den här tiden var Ryssland ett agrart samhälle där mer än 80 % av befolkningen levde på landsbygden. Kapitalism hade förvisso gjort sitt intåg inom jordbruket, men den överväldigande delen av bönderna brukade under skiftande förutsättningar den egna jorden. Därför blir det fel när programmet påstår att i Ryssland har "kapitalismen redan blivit det dominerande produktionssättet".

Detta innehåller, enligt min mening, flera felaktigheter och felslut.

Kapitalismen kan mycket väl vara dominerande *produktionssätt* även om *majoriteten av befolkningen* är bönder. Detta dels för att även jordbruket kan domineras av kapitalistiska förhållanden (dvs vara kapitalistiskt) – det gjorde delar av jordbruket i Ryssland redan i slutet av 1800-talet – dels kan kapitalismen vara det *dominerande* produktionssättet, även om det finns kvar feodala eller halvfeodala förhållanden på landsbygden. Lenins berömda "Kapitalismens utveckling i Ryssland" handlade just om att påvisa detta.¹ I det avseendet är f ö inte Ryssland unikt, utan liknande förhållanden förefanns även i t ex Spanien innan inbördeskriget².

Dessutom är inte totala *antalet* anställda i kapitalistiska företag avgörande, eftersom de kan mycket väl ha ett avgörande ekonomiskt inflytande och styra utvecklingen ändå. Viktigare är vilken slags företag det handlar om. Och när det gäller Ryssland, så var många kapitalistiska företag stora, moderna industriföretag med tusentals eller tiotusentals arbetare.³

Det är alltså felaktigt att använda bondebefolkningens storlek som ett kriterium på om ett land är kapitalistiskt eller inte. Om antalet som jobbar i olika delar av ekonomin är avgörande, då skulle t ex Sverige inte ha varit kapitalistiskt förrän långt in på 1900-talet. I själva verket var Sverige, om vi utgår från landsbygdsbefolkningens storlek, ett bondesamhälle åtminstone fram till början av 1930-talet. Men vem skulle vilja hävda att Sverige inte var kapitalistiskt under 1900-talets första årtionden?

Detta gäller f ö de flesta kapitalistiska länderna fram till åtminstone början av 1900-talet.⁴ Liknande förhållanden har också rått i stora delar av Latinamerika och andra delar av "tredje världen" långt in på 1900-talet.

Således kan *inte* argumentet om en stor andel bondebefolkning eller ens primitiva förhållanden på landsbygden vara särskilt relevant i sammanhanget.

Ett extremt exempel på det var sydstaterna i USA innan inbördeskriget, där slaveriet var allmänt förekommande fram till dess sydstaterna förlorat inbördeskriget (1865) och i

¹ I [Kapitalismens utveckling i Ryssland](#) (1899) konstaterade Lenin att kapitalismen hade trängt in även i det ryska jordbruket. Kring sekelskiftet 1900 intresserade sig Lenin mycket för jordbruksfrågor ur såväl teoretisk som empirisk synvinkel. Till hans teoretiska betraktelser, se [Kapitalismen i jordbruket](#) (1899). För ytterligare texter om dessa frågor, se (engelska) Lenins [Collected Works vol 4](#) och [vol 6](#).

² En verklig "klassiker" som analyserar de sociala, ekonomiska och politiska förhållandena i Spanien innan inbördeskriget är Gerald Brenans *The Spanish Labyrinth: An Account of the Social and Political Background of the Spanish Civil War* (1:a upplagan 1943, men har kommit ut i flera därefter).

I Spanien hade f ö stora delar av den gamla jordägararistokratin i själva verket blivit kapitalister i den meningen att de satsade sina förmögenheter i kapitalistiska banker och företag och anpassade sina jordbruk efter kapitalistiska marknadskrafter. Många bodde f ö ofta i städerna, och inte i anslutning till sina storgods, som de i stället hade anställda till att sköta.

³ Trotskijs redogör för den förrevolutionära ryska industrins utmärkande drag i första kapitlet av sin [Ryska revolutionens historia del 1](#).

⁴ Det gäller också exempelvis Frankrike, där den borgerliga revolutionen skedde 1789, då c:a 80% av befolkningen var bönder. Och det skulle dröja länge innan detta radikalt hade ändrats.

praktiken även en tid därefter. Betyder det att sydstaterna var ett slavsamhälle liknande det i exempelvis Romarriket eller det antika Grekland? Nej, jordbruket i sydstaterna producerade i själva verket (främst bomull och socker) för den kapitalistiska marknaden. Det var kapitalism!

Förhållandena i Latinamerika, både inom gruvnäringen och delar av jordbruket under 1800-talet och långt in på 1900-talet, var också hårda, med slavliknande arbetsförhållanden för många arbetare och – när det gällde jordbruket – feodalliknande förhållanden. Inte desto mindre verkade såväl arbetarna (t ex i gruvindustrin) som bönderna i företag som producerade *varor* för den kapitalistiska marknaden, och inte *bruksvärden* för slavägare eller feodalherrar.⁵

Det som avgör om det kapitalistiska produktionssättet är dominerande är om det har övertagit i ekonomiskt avseende eller inte. Att detta gällde Ryssland i början av 1900-talet brukar i stort sett alla marxister vara överens om, inte bara bolsjevikerna (varken mensjevikerna eller ”de legala marxisterna” ifrågasatte detta).

AN fortsätter:

Med tanke på den formuleringen borde den viktigaste uppgiften ha varit att störta kapitalismen och börja bygga ett socialistiskt samhälle. Men uppgiften ställs inte på det viset. I stället pekas ”tsarregimens autokrati” ut som ”den mest illvilliga fienden till proletariats strävan efter frihet”. Slutsatsen av detta blir: ”Därför tar det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet som sin mest omedelbara politiska uppgift störtandet av tsarregimernas autokrati och dess ersättande med en demokratisk republik...”

Här görs ett märkligt felslut, ty kapitalismen kan mycket väl vara dominerande produktionssätt utan att den socialistiska revolutionen står på dagordningen. Som Marx & Co klagade, så hade kapitalismen en viktig uppgift i att skapa socialismens materiella förutsättningar, och att det var enbart i de mest utvecklade kapitalistiska länderna som den socialistiska revolutionen kunde stå på dagordningen. Och denna grundläggande uppfattning utgick de ryska marxisterna från när de formulerade sitt program och ställde som mål att störta tsarismen.

Att kapitalismen i ett visst land är dominerande produktionssätt är således *inte* liktydigt med att den socialistiska revolutionen står på dagordningen. Om så vore fallet, då skulle det i många länder *aldrig* behövs någon borgerligt-demokratisk revolution, för ofta *var* kapitalismen redan dominerande *produktionssätt* i ekonomiskt avseende när borgarklassen grep den politiska makten. Det som de borgerligt-demokratiska revolutionerna åstadkom, det var att erövra den *politiska makten* och på därigenom slutgiltigt kunna riva de skrankor som de feodala institutionerna och lagarna m m innebar för kapitalismens fortsatta utveckling, t ex genomdriva jordreformer som gjorde jordbruket bättre anpassat till kapitalistiska förhållanden.

Att det just var detta som de ryska socialdemokraterna ville åstadkomma med sitt program framgår med all önskvärd tydlighet när man skriver:

I Ryssland, där kapitalismen redan har blivit det dominerande produktionssättet, finns det fortfarande mycket omfattande kvarlevor från den gamla förkapitalistiska ordningen, som baserades på att landägarna, staten eller tsaren förslavade de arbetande massorna. Dessa kvarlevor hindrar i mycket stor utsträckning den ekonomiska utvecklingen och hindrar en allsidig utveckling av proletariats klasskamp och bidrar till att staten och de egendomsägande klasserna kan upprätthålla och konsolidera de mest barbariska former för exploatering av många miljoner bönder, och hålla ned hela folket i okunnighet och beröva dem deras rättigheter.

⁵ I Latinamerika förekom tidigare en debatt om existensen av feodala rester inom särskilt jordbruket. Men numera är det flesta marxister överens om att kapitalismen tidigt bestämde den ekonomiska utvecklingen. Se t ex följande inlägg i denna debatt: Luis Vitale: [Latinamerika — feodalt eller kapitalistiskt?](#), André Gunder Frank: [Kapitalism och ”feodalism”\(?\) i Latinamerika](#), samt artikelsamlingen [Marxistisk ekonomisk historia](#).

Det var således de förkapitalistiska *kvarlevorna* som man ville undanröja, dvs man satte som målsättning att genomföra de reformer/förändringar som i teorin tillhörde den borgerligt-demokratiska revolutionen – och lägg märke till att det var alla riktningar i RSDAP överens om. Jag har heller aldrig träffat på några marxister som hävdat att denna politiska inriktning var felaktig.⁶

Men AN håller inte med. Han menar att det är ologiskt och inkonsekvent att hävda att kapitalismen var dominerande produktionsätt, utan att samtidigt slå fast att en socialistisk revolution stod på dagordningen. Det AN här gör är liktydigt med att påstå att alla marxister (förutom han själv) haft fel i denna fråga. Är inte detta hybris om något?

Proletariatets diktatur

I programmet står följande om den framtida socialistiska revolutionen:

En nödvändig förutsättning för denna sociala revolution är proletariatets diktatur, dvs. proletariatets erövring av en sådan politisk makt som gör det möjligt att undertrycka allt motstånd från exploatörerna.

Det kommenterar AN så här:

Här saknas hur proletariatet demokratiskt utövar sin makt. Endast att de tidigare exploatörernas motstånd skall undertryckas. Inte heller framgår det om dessa exploatörer skall behandlas godtyckligt eller om det skall finnas ett juridiskt regelverk som rättesnöre. Det framgår inte heller hur de tidigare exploatörerna skall behandlas om de inte gör motstånd. Som den framtida historien visar blev termen proletariatets diktatur det slagträ som Lenin och därefter Stalin använde sig av för att med oinskränkt makt och våld bekämpa sina politiska och ideologiska motståndare.

Enligt min mening är detta ganska så poänglöst. AN slår in öppna dörrar.

För det första därför att programmet – vilket också AN konstaterat – inte alls ställer den socialistiska revolutionen på dagordningen – det gjorde bolsjevikerna först 1917. Och varför skulle man då 1903 ha en utläggning om *hur* proletariatet skulle utöva sin makt efter den socialistiska revolutionen? Det aktuella programmet är ett principprogram som, förutom att slå fast en del allmänna principer för ett socialistiskt (marxistiskt) parti, kortfattat redogör för hur man ser på det ryska samhället och på basis av detta uppställer ett handlingsprogram (med nära 40 programpunkter), som ska vägleda de ryska socialdemokraterna under de närmaste åren i kampen för att störta tsarismen.

Att programmet har med *en* mening som nämner begreppet ”proletariatets diktatur” är ett uttryck för att man vill klargöra att man är marxister när det gäller denna fråga. Det har inget att göra med hur denna ”diktatur” ska utformas i praktiken.

Hänvisningen till ”proletariatets diktatur” uttrycker helt enkelt bara att man vill klargöra att man är överens med Marx & Co om att staten i ett klassamhälle representerar den härskande klassens intressen – det handlar således om en *klassdiktatur*, om statens klasskaraktär i ett klassamhälle: I ett kapitalistiskt samhälle representerar staten borgarklassen, medan staten i en arbetarstat representerar *proletariatet*.⁷

⁶ Efter 1905 års misslyckade ryska revolution började vissa marxister diskutera om det verkligen var nödvändigt för Ryssland att genomgå ett borgerligt-demokratiskt stadium, men det var av andra skäl än att Ryssland skulle vara moget för en socialistisk revolution. Trotskij var en av dem som utarbetade en annan strategi för Rysslands del, det som kom att kallas för *permanent revolution*. Se t ex [Resultat och framtidsutsikter](#) (1906).

⁷ Det var Marx som införde begreppet ”proletariatets diktatur”. I t ex *Kritik av Gothaprogrammet* skriver han: ”Mellan det kapitalistiska och det kommunistiska samhället ligger den period då det ena revolutionärt omvandlas i det andra. Därtill svarar också en politisk övergångsperiod, vars stat inte kan vara någonting annat än *proletariatets revolutionära diktatur*”. Behöver det påpekas att inte heller Marx i detta sammanhang diskuterar vilka former som denna klassdiktatur bör anta?

Även i en mycket *demokratisk* borgerlig stat är staten när allt kommer omkring klassmässigt en borgerlig *diktatur*, vilket betyder att när borgarklassens intressen står på spel, då kommer borgarstaten att vidta alla ”nödvändiga” åtgärder för att försvara kapitalismen och sin stat. Samma gäller proletariats *diktatur*.

Begreppet *proletariats diktatur* har följaktligen inte att göra med att man vill införa en diktatur i den vardagliga betydelsen av ordet, utan det handlar om att arbetarstaten efter revolutionen representerar arbetarklassen, dvs den har till uppgift att försvara proletariats klassintressen mot försök från den gamla härskande klassen att återta makten m m.

Och: Den klassiska marxismen såg inte proletariats diktatur som något annat än en *demokrati* för de stora massorna, betydligt mer demokratisk än de borgerliga demokratierna. Det framgår f ö även av en text som Lenins [Stat och revolution](#) (1917).

Det faktum att Sovjetunionen utvecklades till en stalinistisk diktatur, där det som vi betraktar som demokratiska rättigheter i stort sett var fullständigt frånvarande, förändrar inget av den saken. Det som ledde till detta var en mångårig politisk process under svåra förhållanden, där också i stort sett hela det gamla bolsjevikiska gardet strök med. Just detta är givetvis en mycket viktig fråga att närmare analysera, men har inget att göra med den korta referensen till det teoretiska begreppet ”proletariats diktatur” i RSDAP:s program från 1903.

Stadgarna

När det gäller framställningen om dessa så finns det inte någon anledning att kritisera beskrivningen av vad motsättningarna gällde eller hur det hela fortskred.

Däremot anser jag att AN alltför lättvindigt kritiserar Lenins linje och likaså lättvindigt (utan egentliga argument) hävdar att Lenins krav på aktivt medlemskap var mer eller mindre en strid om ord och att skillnaden mellan Martov och Lenin var mycket liten. AN skriver att när Martov i stadgeförslag kräver att en medlem ”regelbundet ger det [partiet] sitt personliga stöd under ledning av en av dess organisationer”, så är detta ”i det närmaste liktydigt med att man deltar i en partiorganisation”.

Om det hade varit så kan man undra varför man blev så oeniga, för då borde väl mensjevikerna kunnat acceptera Lenins formulering, AN har fel på denna punkt. Han gör en egen tolkning som han inte kan belägga med t ex citat från de inblandade mensjevikerna eller några andra.

AN citerar Lenin, när denne menar att partiledningen inte kan genomföra sin ledande uppgift om inte partimedlemmarna tillhör någon partiorganisation och hävdar:

Jag menar att detta borde var fullt möjligt. Om man ställer sig ”**under ledning av en av dess [partiets] organisationer**” så har man godtagit att ”*partiets organ i praktiken*[kan] genomföra sin ledning av partimedlemmar” utan dessa är formellt tillhör ”någon av *partiorganisationerna*”.

Detta är ett *påstående* som inte beläggs på något sätt, varför det inte finns någon anledning att acceptera det som sant.

Ett grundläggande problem (och felet) med AN:s resonemang är han ryckt ut frågan ur sitt historiska sammanhang och bortser från de omständigheter och villkor som de ryska socialdemokraterna måste verka under.

Under det tsaristiska enväldet måste partiorganisationen inne i Ryssland verka underjordiskt och stod under ständig polisiär övervakning. Det var givetvis ingen tillfällighet att Lenin, Trotskij m fl under långa perioder tvingades verka utomlands, i exil. Det borde vara uppenbart att ett sådant parti behöver en stramare organisation än ett parti som arbetar under demokratiska förhållanden, där organisationen är laglig, man kan hålla offentliga möten, ge ut

tidningar och skrifter osv. Detta är något som Lenin också framhåller (i t ex skriften *Vad bör göras?*).

Historikern Carr gör därför en riktig tolkning när han skriver att skillnaden mellan Lenin och Martov när det gällde partiet bestod i att Lenin (under rådande förhållanden) ansåg att partiet behövde vara en disciplinerad och centraliserad organisation bestående av yrkesrevolutionärer, medan Martov ville ha ett bredare parti med en lösare organisationsstruktur.

Samtidigt är det viktigt att känna till att det inte var så att Lenin i grunden hade en annan uppfattning i organisationsfrågan än de socialdemokratiska partierna utanför Ryssland (t ex i Tyskland). Detta är också något som flera nutida historiker har insett och grundligt belagt. Detta gäller t ex Lars T Lih (främst boken *Lenin Rediscovered*)⁸ och Paul Le Blanc⁹.

Uppfattningen att partiet skulle utgöras av yrkesrevolutionärer var något som bolsjevikerna med Lenin i spetsen övergav under revolutionsåret 1905 och i synnerhet under revolutionsåret 1917: När stora massor radikaliserades öppnade partiet sina dörrar och släppte in tiotusentals nya medlemmar.¹⁰

⁸ Se bokutdraget [Kautsky och Lenin](#), samt artikeln [Lenin, bolsjevikpartiet – ödet för en formulering: Från ”Demokratisk centralism” till ”Demokratisk centralism”](#), som även visar hur Lenins partisynt ändrades då förhållandena ändrades.

⁹ Se t ex [Lenin och det revolutionära partiet](#) och artikeln [Lenin och vi: Till det förgångna, tillbaka till framtiden](#) som diskuterar Lih's bok.

¹⁰ Detta visar historikern Marcel Liebman i boken [Lenins leninism](#) (se avsnittet ”Bolsjevismen 1905” i bokens Del 1 och avsnittet ”Bolsjevikpartiets omvandling” i Del II). Se även historikern Alexander Rabinowitch's bok [Bolsjevikerna kommer till makten](#) som beskriver hur bolsjevikpartiet fungerade under revolutionsåret 1917.